

**MUZEUM
REGIONALNE
w JASLE**

MUZEUM
POCZĄTKÓW
PAŃSTWA
POLSKIEGO
W GNIEZNI

INSTYTUCJA KULTURY
SAMORZĄDU
WOJEWÓDZTWA
WIELKOPOLSKIEGO

CHRO BRY

ŻYCIE I TWÓRCZOŚĆ

WYSTAWA

Organizatorzy:

**MUZEUM
REGIONALNE
w JASLE**

MUZEUM
POCZĄTKÓW
PAŃSTWA
POLSKIEGO
W GNIEZNI

INSTYTUCJA KULTURY
SAMORZĄDU
WOJEWÓDZTWA
WIELKOPOLSKIEGO

Patronat honorowy:

Patronat medialny:

**TVP
KULTURA**

EGMONT.pl

ARCHEOLOGIA

www.muzeumgniezno.pl

mpppgniezno

MUZEUM
POCZĄTKÓW
PAŃSTWA
POLSKIEGO
W GNIEZNE

INSTYTUCJA KULTURY
SAMORZĄDU
WOJEWÓDZTWA
WIELKOPOLSKIEGO

O WYSTAWIE

01001

AUDIOPRZEWODNIK

01002

KATALOG ZABYTKÓW

01004

NARODZINY, DZIECIŃSTWO I MŁODOŚĆ

Boleśław Chrobry był prawdopodobnie pierworodnym i jedynym synem Mieszka I oraz Dąbrówki, córki księcia Czech. Datę jego narodzin podają średniowieczne polskie roczniki, najczęściej wskazując na 967 r. Przydomek „Chrobry” pojawił się w źródłach późno, bo dopiero w „Kronice polskiej”, spisanej pod koniec XIII w. i nic nie wskazuje, by był on znany za życia Bolesława I. W staropolszczyźnie słowo to znaczyło „dzielny”.

O dzieciństwie i młodości Bolesława wiadomo niewiele. Autor zapiski w klasztorным roczniku z Niederaltaich w Bawarii twierdził, że w roku 973, kiedy cesarz Otto I starał się zmusić margrabiego Hodona oraz Mieszka I do zaniechania wzajemnej wrogości, polski książę musiał wystać syna jako zakładnika na dwór cesarski do Kwedlinburga.

W 977 r. umarła Dąbrówka, a po kilku latach Mieszko I ożenił się ponownie. Jego wybranką została Oda, córka saskiego margrabiego Teodoryka. Prawdopodobnie doprowadziło to do ochłodzenia relacji Chrobrego z ojcem.

W latach 80. X w. Bolesław żenił się aż trzy razy. Oznacza to, że prawdopodobnie już wtedy musiał mieć jakieś władztwo. Młody książę najpierw wziął za żonę nieznaną z imienia córkę margrabiego Miśni, Rykdaga, następnie szybko ją odprawił i pojął za żonę Węgierkę (także nieznaną z imienia). Druga żona urodziła Bolesławowi syna, Bezpryma, po czym również została odesłana. Dopiero trzecie małżeństwo z Emnildą, córką Dobromira (o którym niewiele wiemy) okazało się trwałe.

Mi3
P10
MOBILNY
PRZE
WODNIK
01011

CHRO
BRY
ŻYCIE I TWÓRCZOŚĆ

MUZEUM
POCZĄTKÓW
PAŃSTWA
POLSKIEGO
W GNIEZNE

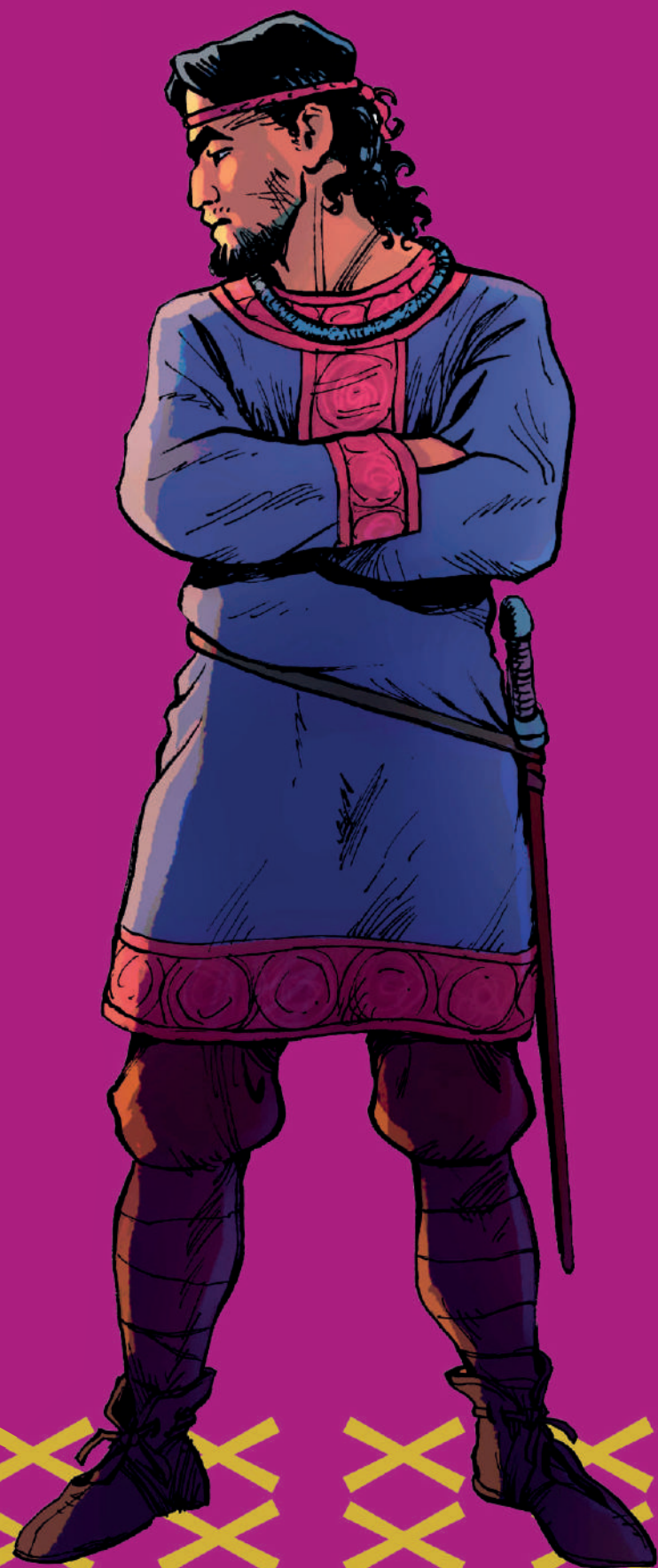

INSTYTUCJA KULTURY
SAMORZĄDU
WOJEWÓDZTWA
WIELKOPOLSKIEGO

PRZEJĘCIE WŁADZY

Pod koniec życia Mieszko I ofiarował wraz z Odą oraz synami Mieszkim i Lambertem swoje państwo świętemu Piotrowi, czyli Stolicy Apostolskiej. Wiadomo o tym z przechowanego w archiwum papieskim regestu (streszczenia dokumentu) zaczynającego się od słów *Dagome iudex*. Według wspomnianego źródła władztwo Mieszka I składało się z politycznego centrum, obejmującego niewątpliwie Wielkopolskę. Do tego dochodziły przyległości, które – sądząc z opisu granic – obejmowały: część Pomorza, Kujawy, Mazowsze, ziemię sandomierską i część Śląska. W świetle *Dagome iudex* niejasny jest status Krakowa. W treści dokumentu nie pojawia się Bolesław Chrobry, co może być wyrazem złych stosunków ojca z pierworodnym synem.

25 maja 992 r. zmarł Mieszko I. Według kroniki Thietmara przed śmiercią książę zdecydował o podziale państwa między wszystkich synów. Z tego źródła pochodzi także wiadomość, że po śmierci ojca Chrobry wygnał macochę oraz przyrodnych braci i „z lisią chytrą” zjednoczył w swoim ręku całe władztwo Mieszka I. Kronikarz zanotował również, że dwóch ludzi Bolesława sprzeciwiło mu się uważając, że nie można pogwałcić ostatniej woli Mieszka I. Buntownicy nazywali się Przybywój i Odylen i za karę zostali oślepieni przez księcia. W obronie praw synów Ody nie stanęła cesarzowa Adelajda, sprawująca władzę wraz z młodym Ottonem III, a Chrobry szybko okazał posłuszeństwo cesarstwu.

MUZEUM
POCZĄTKÓW
PAŃSTWA
POLSKIEGO
W GNIEZNE

INSTYTUCJA KULTURY
SAMORZĄDU
WOJEWÓDZTWA
WIELKOPOLSKIEGO

ROK 1000

Biskup Pragi Wojciech, na skutek konfliktów z księciem Czech, Bolesławem II Pobożnym, musiał opuścić swoją diecezję. Papież zezwolił, aby wygnany duchowny udał się z misją do pogańskich Prusów. W tym celu na początku 997 r. Wojciech przybył na dwór Chrobrego, a następnie wyruszył do Prus, gdzie został zamordowany. Bolesław wykupił ciało biskupa z rąk oprawców i pochował je w kościele w Gnieźnie. Na wieść o tym cesarz Otto III, który przyjaźnił się z Wojciechem, zaczął propagować kult męczennika. W 1000 r. cesarz odwiedził grób świętego, a w Gnieźnie ustanowił arcybiskupstwo, podporządkowując mu trzy nowe biskupstwa: w Kołobrzegu, Wrocławiu i Krakowie. Po śmierci biskupa Ungera także Poznań stał się częścią archidiecezji gnieźnieńskiej.

Fundacja arcybiskupstwa gnieźnieńskiego była wielkim sukcesem Bolesława i wzmocniła jego pozycję w cesarstwie i Polsce. Nic więc dziwnego, że gnieźnieńskie spotkanie z cesarzem obrosło w legendy. Pierwszy polski kronikarz, Gall Anonim, piszący ponad sto lat po zjeździe gnieźnieńskim, przedstawił Polskę czasów Bolesława I jako kraj opływający w złoto, srebro i wszelkie dobra. Cesarz, zachwycony bogactwem polskiego władcy, miał w trakcie ucztę zdjąć swoją koronę i założyć ją Chrobremu. Dla Galla Anonima było to równoznaczne z koronacją królewską. Opowieść ta jest jednak sprzeczna z wiarygodniejszymi, współczesnymi źródłami informującymi, że Chrobry koronował się dopiero w 1025 r. bez zgody cesarza.

**CHRO
BRY**
ŻYCIE I TWÓRCZOŚĆ

WOJNY

Pozycja Bolesława zachwiała się po przedwczesnej śmierci Ottona III w styczniu 1002 r. Polski książę wsparł margrabiego Miśni Ekkeharda w rywalizacji o cesarski tron. Ekkehard przegrał i zginął w walce z Henrykiem II, księciem Bawarii. Dlatego też nowy król od początku odczuwał niechęć wobec Bolesława.

Wkrótce Chrobry zaangażował się w konflikt między swoimi ciotecznymi braćmi, książętami czeskimi. W 1003 r. osadził na tronie jednego z nich, Bolesława III Rudego, po czym podstępnie uwięził go i oślepił. Chrobry sam zasiadł na tronie w Pradze, odmawiając podporządkowania się Henrykowi II, co doprowadziło do otwartej wojny.

W 1004 r. Henryk II wkroczył do Czech i wypędził Chrobrego z Pragi. Rok później król zaatakował Polskę i pod Poznaniem zmusił Bolesława do uległości. Nie zakończyło to jednak wojny, podobnie jak kolejny pokój, zawarty w 1013 r. w Merseburgu. Polski władca nie wywiązał się z postanowień porozumienia, a walki trwały aż do stycznia 1018 r. Wówczas obie strony spotkały się w Budziszynie i zakończyły trwający od lat konflikt.

Pokój przyniósł Chrobremu wzmocnienie w relacjach z cesarstwem. Henryk II zademonstrował swoją przychylność jeszcze w tym samym roku, wysyłając na pomoc Bolesławowi saskie posiłki wojskowe, które wsparły go podczas zwycięskiej wyprawy do Kijowa.

01014

MUZEUM
POCZĄTKÓW
PAŃSTWA
POLSKIEGO
W GNIEZNE

INSTYTUCJA KULTURY
SAMORZĄDU
WOJEWÓDZTWA
WIELKOPOLSKIEGO

CHROBRY I KOŚCIÓŁ

WX i XI w. Kościół był bardzo ważnym elementem władzy, zwłaszcza w państwie tworzonym od niedawna i od podstaw, jak Polska. Nic zatem dziwnego, że już dwa lata po przyjęciu chrztu Mieszko I sprowadził do Polski biskupa Jordana. Bolesław Chrobry osiągnął natomiast ogromny sukces, skłaniając cesarza Ottona III do ustanowienia pierwszego polskiego arcybiskupstwa, dzięki czemu Kościół w Polsce zaczął bezpośrednio podlegać Stolicy Apostolskiej. Fundacja nowych biskupstw jest niepodważalnym dowodem, że Chrobry opanował Śląsk, Kraków i Pomorze. Wielką zasługą polskiego władcy było również przyczynienie się do rozwoju popularności kultu św. Wojciecha.

Saski kronikarz Thietmar, biskup Merseburga, który bardzo nie lubił Bolesława Chrobrego, przypisał mu niezwykle brutalne metody chrystianizowania ludu. Polski książę miał wybijać zęby tym, którzy nie przestrzegali postu, a mężczyzn-cudzołożników skazywać na wymyślne tortury. Jest to tym bardziej ciekawe, że Bolesław miał swobodne podejście do swoich małżeństw, nie licząc związku z trzecią żoną, Emnildą. Dwie pierwsze małżonki oddał dość szybko, o czym informował Thietmar, który nie czynił z tego powodu Chrobremu wyrzutów. Na ostrą krytykę kronikarza Bolesław zasłużył dopiero w 1018 r., kiedy miał już czwartą żonę, Odę, a mimo to z Kijowa uprowadził sobie siostrę Jarosława Mą-

MUZEUM
POCZĄTKÓW
PAŃSTWA
POLSKIEGO
W GNIEZNE

INSTYTUCJA KULTURY
SAMORZĄDU
WOJEWÓDZTWA
WIELKOPOLSKIEGO

CHRO
BRY
ŻYCIE I TWÓRCZOŚĆ

KORONACJA

W grudniu 1018 r. zmarł Thietmar, a żaden inny kronikarz nie interesował się Bolesławem Chrobrym równie mocno, przez co o ostatnich latach jego panowania wiadomo niewiele. Najważniejsza zapiska o koronacji Chrobrego z „Rocznika Kwedlinburskiego” mówi, że Chrobry postanowił wykorzystać zamęt w cesarstwie po bezpotomnej śmierci Henryka II i nie prosząc o zgodę nowego władcy, Konrada II, koronował się na króla Polski. Kronikarz wspominał o namaszczeniu, więc możemy się domyślać, że Bolesław przyjął je z rąk arcybiskupa w katedrze w Gnieźnie. Nie ma żadnego śladu wskazującego, że Chrobry konsultował swoją decyzję ze Stolicą Apostolską, nieznana jest też data dzienna koronacji. Po śmierci Bolesława jego syn, Mieszko II, także koronował się na króla.

KORONACJA

Nie tylko „Rocznik Kwedlinburski”, ale i pozostałe źródła, które wzmiankują koronacje Chrobrego i Mieszka II, traktowały je jako uzurpacje obrażające majestat cesarski. Konrad II, który został cesarzem w 1027 r., nie zamierzał uznać legalności koronacji królewskiej, na którą nie wyraził zgody. Stało się to jednym z powodów pogorszenia stosunków z cesarstwem. W 1032 r. Konrad II zmusił polskiego władcę do zrzeczenia się korony. W drugiej połowie XI w. po koronę sięgnął wnuk Mieszka II, Bolesław II Szczodry, ale jego panowanie skończyło się po paru latach wygnaniem.

Chociaż koronacja Bolesława Chrobrego nie przyniosła trwałych efektów, to między innymi dzięki niej powstał mit niebywałej świetności – „złotego wieku” Polski za czasów jej pierwszego króla.

ŚMIERĆ

Bolesław Chrobry zmarł 17 czerwca 1025 r., a jego syn, Mieszko II, odziedziczył władzę królewską, podczas gdy jego bracia, Bezprym i Otto, zostali wydziedziczeni. W 1031 r. cesarz Konrad II najechał Polskę, a miesiąc później zaatakował Jarosław Mądry. Zmusił on Mieszka II do ucieczki do Czech, a na polskim tronie osadził Bezpryma. Uciekający król trafił w ręce księcia czeskiego Ołdrzycha. Według Galla Anonima Czesi wykastrowali Mieszka II w zemście za oślepienie Bolesława III Rudego na rozkaz Chrobrego.

Po zabójstwie Bezpryma i ukorzeniu się przed Konradem II, Mieszko II w 1032 r. zrzekł się korony. Cesarz podzielił Polskę między Mieszka II, jego brata Ottona oraz dalszego krewnego, Thiedryka. Podział ten szybko został zlikwidowany i Mieszko II umarł w 1034 r. jako jedynowładca.

Po śmierci Mieszka II autorytet dynastii znajdował się w tak złym stanie, że poddani nie uznali władzy jego syna, Kazimierza. Państwo Piastów zostało zniszczone, a Kazimierz uciekł na Węgry, gdzie został uwięziony przez króla Stefana Świętego. Miary upadku dopełnił książę czeski Brzetysław I, który najechał ogarniętą chaosem Polskę w 1038 lub 1039 r. Wzrost potęgi Brzetysława zaniepokoił jednak cesarstwo i w tym momencie ujawniło się najtrwalsze dokonanie Bolesława Chrobrego. Bez Polski i bez Piastów nie wyobrażano sobie stabilnego systemu politycznego w Europie Środkowej. Cesarz Henryk III (syn Konrada II) oraz książę Rusi, Jarosław Mądry, wsparli Kazimierza Odnowiciela, umożliwiając mu odbudowanie państwa polskiego.

